

A KÚRIA

mint felülvizsgálati bíróság

í t é l e t e

Az ügy száma: Gfv.VII.30.326/2020/6.

A tanács tagjai: Dr. Farkas Attila a tanács elnöke

Dr. Gáspár Mónika előadó bíró

Dr. Csőke Andrea bíró

Az I. rendű felperes: felperes

A II. rendű felperes: II. r. felperes

Az I-II. rendű felperések képviselője: dr. Budaházi János ügyvéd cím

Az I. rendű alperes: I. rendű alperes cím

A II. rendű alperes: II. rendű alperes cím

Az I. és II. rendű alperések képviselője: Gadó Gábor Ügyvédi Iroda cím

A III. rendű alperes: III. rendű alperes cím

A III. rendű alperes képviselője: dr. Farkas László ügyvéd cím

A per tárgya: szerződés érvénytelensége

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél: I-II. rendű alperes

A másodfokú bíróság neve és a felülvizsgálni kért jogerős határozat száma:

Győri Ítéltábla Pf.IV.20.118/2019/13. számú közbenső ítélet

Az elsőfokú bíróság neve és a határozat száma:

Győri Törvényszék P.20.685/2018/18. számú ítélet

Rendelkező rész

A Kúria a jogerős közbenső ítéletet hatályon kívül helyezi és az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Kötelezi az I. rendű és a II. rendű felperest, hogy 15 napon belül egyetemlegesen fizessenek meg az I. rendű és a II. rendű alperes mint egyetemleges jogosultak részére 222.400 (kétszázhuszonkétezer-négyszáz) forint együttes másodfokú perköltséget és felülvizsgálati eljárási költséget, valamint az államnak – felhívásra – 393.900 (háromszázkilencvenháromezer-kilencszáz) forint le nem rótt fellebbezési illetéket.

Az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

I n d o k o l á s

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

[1] Az I. rendű felperes az I. rendű alperestől korábban felvett hitel kiváltása céljából 2006. évben svájci frank alapú kölcsön nyújtására terjesztett elő kérelmet az I. r. alperesnél. Az I-II. rendű felperesek 2006. május 24-én ezzel összefüggésben „Kockázatfeltáró nyilatkozat devizában nyilvántartott lakás- és jelzálog típusú hitelekhez kapcsolódóan” megnevezésű okiratot írtak alá, amelyben kijelentették, hogy tudomással bírnak arról, hogy a kölcsönszerződésben rögzített deviza árfolyama napról-napra változik, euró esetében a meghatározott 15%-os sávban, svájci frank esetében pedig bármilyen irányban és bármilyen

mértékben, ezért az esedékesség napján megfizetendő törlesztőrészlet forint összege előre nem állapítható meg. Amennyiben a folyósítás napján érvényes árfolyamhoz képest a forint árfolyama gyengül, a devizában megállapított törlesztőrészletek forintban megfizetendő ellenértéke akár jelentős mértékben is emelkedhet. Kijelentették, hogy a devizában nyilvántartott kölcsön folyósítását úgy kérik, hogy az árfolyamváltozásokból eredő kockázat jellegét megértették, a felmerülő kockázatot viselik.

[2] A felperesek és az I-II. rendű alperesek között ezt követően jött létre a 2006. június 28-án közjegyzői okiratba foglalt kölcsönszerződés svájci frankban nyilvántartott jelzáloghitel nyújtására. A szerződés tartalmazta a kölcsön forintösszegét (5.500.000 Ft) – azzal, hogy megállapítására devizában a folyósítás napján érvényes, az I. rendű alperes által alkalmazott deviza vételi árfolyamon kerül sor történik –; tartalmazta továbbá az ügyleti kamat mértékét (4,95%), a THM mértékét (7,56%), azzal a magyarázattal, hogy az induló THM megállapításánál a bank által alkalmazott deviza vételi és eladási árfolyam érvényességének napja 2006. június 27-e. Rögzítette a szerződés, hogy a kölcsön, annak ügyleti kamata és kezelési költsége, valamint a késedelmi kamat és az egyéb költségek a folyósítást követően ugyancsak devizában kerülnek megállapításra.

[3] A II.3. pont tartalmazta, hogy a hiteldíj (kamatt és kezelési költség) változó mértékű, amelyet a hitelezők a kölcsönszerződés fennállása alatt jogosultak egyoldalúan megváltoztatni. A hitelezők a változást az ügyfélforgalom számára nyitva álló helyiségeiben kifüggesztett, az Ingatlanfedezet mellett nyújtott jelzálog típusú hitelek kamatáról, díj- és költségfeltételeiről szóló hirdetményben teszik közzé. A III.2. pont feltüntette, hogy a közjegyzői okirat aláírásának napján a törlesztő részlet összege az I. rendű alperes által 2006. június 27-én alkalmazott deviza eladási árfolyam figyelembevételével 292 CHF. Az egyes törlesztőrészletek fizetendő forintösszegét az I. rendű alperes az általa alkalmazott, az esedékesség napját megelőző napon érvényes deviza eladási árfolyam alapján határozza meg, a tőke és a hiteldíj (kamatt, kezelési költség) havonta minden hónap 4. napján esedékes, egyenletes törlesztéssel. Az I-II. rendű alperesek az I. rendű alperes által alkalmazott deviza eladási árfolyam, a hirdetményben közzétett kamatláb és a még hátralévő futamidő alapján havonta határozzák meg a fizetendő törlesztőrészlet összegét.

[4] A Záró rendelkezések között a V.4. pont az I-II. rendű felperesek nyilatkozataként tartalmazta, hogy a szerződés aláírásával tudomásul veszik, a forint/deviza árfolyam piaci mozgásából adódóan felmerül a veszteség kockázata. Kijelentették, hogy tudomásuk van arról, hogy a szerződés futamideje alatt a folyósítás napján érvényes, az I. rendű alperes által alkalmazott forint/deviza árfolyamhoz képest a forint árfolyamának gyengülése esetén a devizában megállapított törlesztőrészletek forintban megfizetendő ellenértéke akár jelentős mértékben is emelkedhet. Tudomásul vették, hogy ezen kockázat vagyoni kihatásait teljes mértékben ők viselik.

[5] Az előző pontban megállapodtak a felek arról is, hogy a szerződésben nem szabályozott kérdésekben – egyebek mellett – az I-II. rendű alperesek általános üzletszabályzatában és a „devizában nyilvántartott lakáscélú és jelzálog típusú konzorciális X hitelekéről szóló üzletszabályzatban” foglaltak az irányadók. A felperesek kijelentették, hogy a szerződés aláírását megelőzően a megjelölt üzletszabályzatokat kézhez kapták, továbbá azt is, hogy az árfolyamkockázatból adódó veszteség lehetőségét gondos megfontolás tárgyává tették és fizetőképességüknek megfelelően mérlegelték.

[6] Ingatlan korszerűsítésének finanszírozására az I. rendű felperes 2008-ban újabb svájci frank alapú kölcsön folyósítására nyújtott be kérelmet az I. rendű alpereshez. Az I-II. rendű felperesek a szerződéskötési folyamat során 2008. február 21-én „Kockázatfeltáró nyilatkozat devizában nyilvántartott lakás- és jelzálog típusú hitelekhez kapcsolódóan” megnevezésű okiratot írtak alá, amely a 2006. május 24-i irattal megegyező tájékoztatáson túlmenően további ismertetést is tartalmazott.

[7] Az I-II. rendű felperesek és az I-II. rendű alperesek között így jött létre 2008. február 25-én újabb közjegyzői okiratba foglalt kölcsönszerződés 2.500.000 Ft, devizában nyilvántartott kölcsön folyósítására. A szerződés ez esetben is tartalmazta, hogy a kölcsönösszeg devizában való megállapítása a folyósítás napján érvényes, az I. rendű alperes által alkalmazott deviza vételi árfolyamon történik, melyről az adósokat a hitelezők a folyósítási értesítő megküldésével tájékoztatják. A kölcsön, annak ügyleti kamata és kezelési költsége, valamint a késedelmi kamat és az egyéb költségek a folyósítást követően devizában kerülnek megállapításra. A szerződés megjelölte az ügyleti kamatot (3,95%-ban), az induló THM mértékét (7,21%) é vonatkozó deviza vételi és eladási árfolyam érvényességének napját (2008. február 20.).

[8] A II.3. pont az előző szerződéssel egyező tartalommal rögzítette a változó mértékű hiteldíjra (kamatra és kezelési költségre) vonatkozó kikötést. A III.2. pont pedig a közjegyzői okirat aláírásának napján a törlesztő részlet összegét (117 CHF) az I. r. alperes által 2008. február 20-án alkalmazott deviza eladási árfolyam figyelembevételével.

[9] A szerződés V.5. pontja a záró rendelkezések között az árfolyamkockázattal kapcsolatban a korábbi kölcsönszerződés V. 4. pontjával azonos tájékoztatást tartalmazott. Ugyanebben a pontban a szerződő felek megállapodtak abban, hogy a szerződésben nem szabályozott kérdésekben – egyebek mellett – az I-II. rendű alperesek általános üzletszabályzatában és a „devizában nyilvántartott lakáscélú és jelzálog típusú hitelekéről szóló üzletszabályzatban” foglaltak az irányadók, amellyel kapcsolatban a felperesek egyúttal kijelentették, hogy a szerződés aláírását megelőzően a megjelölt üzletszabályzatokat kézhez kapták. Arról is nyilatkoztak, hogy az árfolyamkockázatból adódó veszteség lehetőségét gondos megfontolás tárgyává tették és fizetőképességüknek megfelelően mérlegelték.

[10] Az I-II. rendű alperesek az első kölcsönszerződést 2013. szeptember 6-án, a második kölcsönszerződést pedig 2013. szeptember 11-én közjegyzői jegyzőkönyv és tanúsítványba foglalt nyilatkozatukkal azonnali hatállyal felmondták, majd a kölcsönszerződésekből eredő követeléseiket a III. rendű alperesre engedményezték.

[11] Az I. rendű alperes 2015. április 16-ával mindkét szerződés tekintetében teljesítette a 2014. évi XL. törvényben előírt elszámolási kötelezettségét, az elszámolás felülvizsgálatnak minősül.

A felperesek keresete és az alperesek ellenkérelme

[12] A felperesek pontosított keresetükben I-II. rendű alperesekkel 2006. június 28-án és 2008. február 25-én kötött kölcsönszerződések érvénytelenségének megállapítását kérték az érvénytelenség megjelölt jogkövetkezményének alkalmazására kiterjedően, elsődlegesen az árfolyamkockázat viselésére vonatkozó kikötések tisztességtelensége miatt a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: rPtk.) 205. § (3) bekezdésére, 200. § (2) bekezdésére, 209. §-ára, 209/A. § (2) bekezdésére, 237. § (2) bekezdésére és 4. §-ára alapítottn, másodsorban a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi XCII. törvény (a továbbiakban: rHpt.) 213.§ (1) bekezdés a), b), c) és e) pontjába ütközés miatt. Az érvénytelenség jogkövetkezményeként a szerződések hatályossá nyilvánítását és 2013. október 16-ával az első kölcsönszerződés tekintetében 2.045.765 Ft, a második kölcsönszerződés alapján pedig 1.404.026 Ft tőke és kamata mértékében kérték fennálló tartozásuk megállapítását, megfizetésére részletfizetés engedélyezésével és a III. rendű alperes tűrésre kötelezése mellett.

[13] Az alperesek ellenkérelme a kereset elutasítására irányult.

Az első- és a másodfokú határozat

[14] Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította.

[15] A felperesek fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta és közbenső ítélettel megállapította a felperesek és az I-II. r. alperesek között 2006. június 28-án, valamint 2008. február 25-én kötött közjegyzői okiratba foglalt kölcsönszerződések érvénytelenségét, egyúttal az iratokat az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonására megküldeni rendelte az elsőfokú bíróságnak.

[16] A jogerős ítélet indokolása szerint az ítéltábla teljeskörűen osztotta a törvényszék álláspontját az rHpt. 213. (1) bekezdés a), b), c) és e) pontjaira alapított kereseti kérelem megalapozatlanságával kapcsolatban. Kiemelte, hogy a keresettel támadott szerződésekben az 1/2016. PJE jogegységi határozatban írtaknak is megfelelően a tartozás tőkeösszege forintban meghatározott, devizában pedig kiszámítható volt, a törlesztőrészek száma, esedékessége, devizában kifejezett összege ugyancsak meghatározott, forintban kifejezett összege pedig meghatározható volt. A szerződések tartalmazták ezen felül az induló THM és az ügyleti kamat mértékét, valamint megfelelő tartalommal a kezelési költség adatát is.

[17] Nem értett ugyanakkor egyet az ítéltábla az elsőfokú ítélet indokaival az árfolyamkockázattal kapcsolatos tájékoztatás megítélésében. Az írásban adott tájékoztatástól eltérő szóbeli tájékoztatás hiányában a külön okiratba foglalt kockázatfeltáró nyilatkozatok és a kölcsönszerződések V.4., illetve V.5. pontjainak együttes értékelésével megállapította, hogy a felperesek részére az árfolyamkockázat viselésével összefüggésben adott tájékoztatás nem felelt meg az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EUB) ítélkezési gyakorlatából kiolvasható követelményeknek. Az EUB C-51/17. számú ügyben hozott ítéletének 73-76. pontjain túl az EUB C-186/16. számú határozatból kitűnően ugyanis az árfolyamkockázattal kapcsolatos tájékoztatásnak – az átláthatóság, az érthető megfogalmazás teljesüléséhez – ki kell terjednie a kérdéses feltétellel érintett mechanizmus konkrét működésére.

[18] Mindebből az ítélőtábla arra következtetett, hogy a perbeli esetben sem a kockázatfeltáró nyilatkozatok, sem pedig a felek közti szerződések nem teljesítették a C-51/17. számú ítélet 74. pontjából kiolvasható elvárást, mivel nem tartalmazták a deviza kamatlábak változását a deviza árfolyamváltozása mellett. Nem mutatták be az iratok a külföldi pénznem átváltási mechanizmusát sem, sem pedig azt, hogy a felperesekre nézve kedvezőtlen árfolyamváltozás és a külföldi kamatláb változása együttesen milyen hatást gyakorol a törlesztőrészletekre. Az előzőek jelentőségét kiemelte egyebekben a kamat és a kezelési költség változó mértéke, továbbá az is, hogy a hitelező jogosult volt egyoldalú kamatváltoztatásra. A támadott kikötések további hibájaként volt megállapítható az ítélőtábla szerint, hogy a tájékoztatás nem tért ki a forintban megfizetendő törlesztőrészletek jelentős mértékű növekedésével kapcsolatban arra sem, hogy az korlátlan, avagy sem, miáltal a fogyasztók nem lehettek tisztában az árfolyamkockázat tényleges mibenlétével, azzal, hogy az írásbeli tájékoztatásban megjelenő „bármilyen mérték”, illetve a „jelentős mérték” számukra korlátlan kockázatviselést jelent. Mindebből következően az EUB C-51/17. számú ítéletének 78. pontjával szemben tájékoztatás azt sem tette lehetővé, hogy a fogyasztó értékelje a nemzeti fizetőeszköz leértékelődésének a pénzügyi kötelezettségeire gyakorolt konkrét gazdasági következményeit.

[19] Kitért végül az ítélőtábla az EUB C-186/16. számú ítéletének 3. pontja értelmezésével arra is, hogy a vizsgált okiratokban megjelenő „jelentős mérték”, illetve „bármilyen mérték” jelentéstartalmára irányadó volt a felek döntését motiváló előreláthatóság. Az EUB ítéletében megjelenő vizsgálódási szempont, a szerződéskötés időpontjában fennálló lehetséges tudomás – a másodfokú bíróság értelmezésében a fogyasztót a döntésében motiváló előreláthatóság – a hitelező és az adós információs egyensúlyhiánya mellett értelmezhető, ami egyben azt is jelenti, hogy az adós ismeretei nem haladják meg a pénzintézet ismereteit. A Bankszövetség 2006. január 26-i tájékoztatója értelmében a Bankszövetség, a perbeli esetben így maga a hitelező is úgy ítélte meg a szerződéskötés idején, hogy a perbelivel azonos konstrukciójú ügyletek kockázatot ugyan hordoznak, de az árfolyamkockázat nem éri el azt a mértéket, amelynek kedvezőtlen alakulása számottevő terhet jelentene a fogyasztó számára.

[20] Mindebből az ítélőtábla arra következtetett, hogy a felperesek részére az árfolyamkockázatra vonatkozóan adott tájékoztatás nem felelt meg a 93/13/EGK irányelv (a továbbiakban: fogyasztói irányelv) 4. cikk (2) bekezdésének, ezért az rPtk. 209. § (5) bekezdése alapján tisztességtelen, és mivel a szerződés elsődleges tárgyához kapcsolódik, az egész szerződés érvénytelenségét eredményezi.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

[21] Az I-II. rendű alperesek felülvizsgálati kérelmükben a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és a kereset elutasítását, tartalmilag az elsőfokú ítélet helybenhagyását kérték.

[22] Arra hivatkoztak, hogy a jogerős ítélet az rPtk. 209. §-ába ütközően jogszabálysértő.

[23] Előadták, hogy az árfolyamkockázattal kapcsolatos tájékoztatás megítélésében releváns iratok közül a kockázatfeltáró nyilatkozatok kifejezetten rendelkeztek az adósok kockázatviseléséről a forint bármilyen mértékben bekövetkező értékcsökkenéséből fakadóan a forint/svájci frank relációjában, ami egyértelművé tette számukra, hogy korlátlan kockázatot viselnek a forint árfolyamának a futamidő alatt bekövetkező gyengülése esetén. A tájékoztatás nem pusztán a forint leértékelődésének lehetőségére hívta fel a felperesek figyelmét, hanem annak az adósok törlesztési kötelezettségeire gyakorolt hatására, következményeire is. Az árfolyamkockázattal kapcsolatos tájékoztatás nem értelmezhető úgy, hogy a teljes futamidőre konkrét gazdasági következményekre kiterjedően kell tájékoztatást adni a fogyasztók részére, amelyből kiszámolhatják, hogy miként alakul az általuk teljesítendő törlesztőrészlet.

[24] Állították, hogy a jogerős ítéletben hivatkozott bankszövetségi tájékoztató sem rontja le az alperesek részéről a 2/2014. PJE jogegységi határozatnak megfelelően adott tájékoztatást. Abból a körülményből, hogy adott esetben az alperesek sem látták 2006. évben több évre előre a forint/deviza árfolyamának alakulását, nem következik sem az, hogy megsértették volna a tájékoztatási kötelezettségüket, sem pedig az, hogy a felperesek ne lennének kötelesek eleget tenni az általuk a forint futamidő alatt bekövetkező esetleges gyengülése esetére vállalt korlátlan és teljeskörű törlesztési kötelezettségüknek. Hangsúlyozták, hogy tájékoztatási kötelezettségük teljesítéséhez arra kellett felhívniuk a felperesek figyelmét, hogy rájuk nézve hátrányos árfolyamváltozásnak nincs felső határa, az őket terhelő törlesztési részletek akár jelentősen is megemelkedhetnek, és a hogy a kockázat valós, amely teljeskörűen őket terheli. Hivatkoztak a Kúria Pfv.I.21.658/2019/6. számú ítéletére is, amely az alperesi tájékoztatást az EUB C-51/17. és a C-227/18. számú ügyekben hozott ítéletekkel összefüggésben megfelelőnek találta.

[25] A felperesek felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályban fenntartására irányult. Egyetértettek a jogerős ítélet indokaival.

A Kúria döntése és annak jogi indokai

[26] A Kúria a jogerős ítéletet a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: rPp.) 275. § (2) bekezdése alapján a felülvizsgálati kérelem keretei között vizsgálta, és azt az ott megjelölt okból az alábbiak szerint jogszabálysértőnek találta.

[27] Az árfolyamkockázat kérdéskörében a felek szerződéseit megelőző kockázatfeltáró nyilatkozatok és a megkötött kölcsönszerződések vonatkozó szabályozásának együttes jelentőségéről, ebből következő együttes vizsgálatuk szükségességéről az árfolyamkockázat viselését szabályozó kikötések tisztességtelenségének megítélése során helytállóan foglaltak állást az ügyben eljáró bíróságok. A kölcsönszerződésben foglalt szerződési feltételekben szereplő, az adós fizetési kötelezettségét szabályozó kikötések átláthatóságának, vagyis annak megítélése során, hogy az árfolyamkockázat mibenlétéről a fogyasztó megfelelő tartalmú tájékoztatást kapott-e a szerződéskötéskor – a 2/2014. PJE jogegységi határozat, valamint az EUB C-186/16. számú ügyben hozott ítéletének indokolásából is kitűnően – a felek közti szerződés szövegén túl jelentősége van a pénzügyi intézmény részéről egyéb úton nyújtott

tájékoztatásnak, magának a kockázatfeltáró nyilatkozatnak is [rPtk. 205. § (3) bekezdés, 209. § (1) és (2) bekezdés].

[28] A vizsgált kikötés tisztességtelenségének szempontrendszerét azonban a másodfokú bíróság tévesen határozta meg, e körben az első fokon eljáró bíróság jogi álláspontja a helytálló, ahogy arra a felülvizsgálati kérelem megalapozottan hivatkozott.

[29] A felülvizsgálni kért ítéletben a másodfokú bíróság olyan tartalmat tulajdonított az EUB C-51/17. számú és a C-186/16. számú ügyekben hozott határozatainak, amely azokról nem olvasható ki, ezen felül a hazai jogból levont következtetése is téves.

[30] Az adott ügyben másodfokon eljáró bíróságnak az árfolyamkockázat kérdéskörében elfoglalt jogi álláspontja egyfelől a külföldi kamatlábak változására, valamint annak a kedvezőtlen árfolyamváltozással együttes hatása bemutatására kiterjedő tájékoztatás elmaradásán, másfelől pedig a kockázatfeltáró nyilatkozatokban és a szerződésekben is megjelenő, a fogyasztót érintő következmény – a forintban fizetendő törlesztőrészek akár „jelentős mértékű” emelkedése – előreláthatóságának hiányán alapult. Az árfolyamkockázatra vonatkozó tájékoztatással szemben a jogerős ítéletben megfogalmazott elvárás azonban – az alábbiakban részletezettek szerint – sem a fogyasztói irányelvből és az EUB kapcsolódó gyakorlatából, sem pedig a hazai szabályozói környezetből és az azt értelmező bírósági gyakorlatból nem olvasható ki.

[31] Az árfolyamkockázat a kirovó és a lerovó pénznem eltéréséből adódó, szükségképpen és automatikus következmény, a devizaalapú kölcsönszerződések jellegéből következik [6/2013. PJE jogegységi határozat III/2. a) pontjához tartozó indokolás; EUB C-51/17. számú ítélet]. A kölcsönszerződés részét képező általános szerződési feltételeknek az árfolyamkockázat viselését szabályozó kikötései a szerződés főszolgáltatására vonatkoznak, ezért adott esetben nem világos, nem érthető jellegük miatt idézhetik elő a szerződés – egészének – érvénytelenségét, a kikötések tisztességtelenségén keresztül [1/2014. PJE jogegységi határozat 1. pontjához tartozó indokolása].

[32] Az árfolyamkockázat mibenlétét szabályozó szerződéses feltételek átláthatóságával kapcsolatban felállított követelményrendszert maga a fogyasztói irányelv, az irányelvet a hazai jogba átültető szabályozás, valamint az EUB-nak a fogyasztói irányelvet kötelező jelleggel értelmező ítéletei adják meg, miként azokat a Kúria is értékelte és figyelembe vette vonatkozó jogegységi döntése meghozatalakor [2/2014. PJE jogegységi határozat 1. pontjához tartozó indokolás].

[33] A C-26/13. számon indult előzetes döntéshozatali eljárásban – amelyet az alapügyben vizsgált devizaalapú szerződésben kikötött árfolyamrész, vagyis a folyósításra előírt vételi típusú árfolyammal szemben a törlesztőrészek kiszámítására az adott deviza eladási árfolyama alkalmazását lehetővé tévő szerződéses feltétel tett indokolttá – a fogyasztói irányelv 4. cikk (2) bekezdésének értelmezésével úgy foglalt állást az EUB, hogy az adott alapügyben szereplőhöz hasonló szerződési feltétel esetén a szerződési feltétel világos és érthető megfogalmazásának követelménye alatt nem kizárólag az érintett feltétel nyelvtani szempontú érthetőségét kell érteni a fogyasztó számára, hanem azt is, hogy a szerződésnek átlátható jelleggel fel kell tüntetnie az érintett feltételben meghatározott külföldi pénznem

átváltási mechanizmusának konkrét működését, valamint az e mechanizmus és a kölcsön folyósítására vonatkozó többi feltételben előírt mechanizmus közötti viszonyt oly módon, hogy a fogyasztónak módjában álljon egyértelmű és érthető szempontok alapján értékelni a számára ebből eredő gazdasági következményeket.

[34] Az EUB az előzőekben hivatkozott ítéletében tehát a fogyasztói irányelv 4. cikk (2) bekezdésével összefüggésben a világos és érthető megfogalmazás szempontrendszerébe tartozóként generális jelleggel határozta meg az alaki és nyelvtani érthetőség teljesülését, továbbá ezen felül a fogyasztó megalapozott döntéséhez olyan egyértelmű és érthető kritériumok megadását, amelyekből a fogyasztó előre láthatja a kikötés eredményeként jelentkező, őt érintő gazdasági következményeket. Szintén általánosan megfogalmazott követelményként jelenik meg az EUB ítéletében az az elvárás, hogy a fogyasztó számára ténylegesen lehetőséget kell biztosítani a szerződés valamennyi feltételének, továbbá a szerződéskötés következményeinek megismerhetőségére. A felállított szempontrendszer alkalmazása során fogyasztó alatt nem a konkrét fogyasztó értendő, hanem az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó. Az EUB ítéletének az a része, amely meghatározott külföldi pénznem átváltási mechanizmusának konkrét működése, valamint az e mechanizmus és a kölcsön folyósítására vonatkozó többi feltételben előírt mechanizmus közötti viszony bemutatásának elvárására vonatkozik, a konkrét előzetes döntéshozatali eljárás alapját jelentő szerződéses feltételre specializált megállapítás, abból következően, hogy az eljárásban vizsgált különmemű árfolyamok kikötése – a szerződéses feltétel természetéből adódóan – feltételez és magában hordoz egy szükségszerű számítási műveletet.

[35] A Kúria a C-26/13. számú ítélet kihirdetése után, annak iránymutató megállapításai figyelembevételével hozta meg a 2/2014. PJE jogegységi határozatát, a 6/2013. PJE jogegységi határozattal addig el nem döntött jogkérdésekről. Idetartozott egyebek mellett a devizaalapú kölcsönszerződésekben az árfolyamkockázat korlátlan viselésére vonatkozó kikötés megítélése is.

[36] A 2/2014. PJE jogegységi határozat értelmében a világos és érthető megfogalmazás, illetve az átláthatóság elvéből következően a vizsgált szerződéses feltétel tekintetében a fogyasztót olyan helyzetbe kell hozni a szerződéskötéskor, hogy megfelelően fel tudja mérni az általa vállalt kötelezettségeket, árfolyamkockázat esetén azt, hogy a jövőbeli szerinti pénznem leértékelődésével annak hatása a fizetési kötelezettségére korlátlan. Az általános szerződési feltételekben szereplő, az árfolyamkockázat mibenlétére, tartalmára, viselésére vonatkozó kikötés akkor világos és érthető, ha az „átlagos fogyasztó” mércéjén keresztül megítélt konkrét fogyasztó számára felismerhető, hogy a számára kedvezőtlen árfolyamváltozás korlátozás nélkül kizárólag őt terheli, az árfolyam rá nézve kedvezőtlen változásának felső határa nincs [2/2014. PJE jogegységi határozat III/1. pontjához tartozó indokolás]. Kiolvasható a jogegységi döntés indoklásából az is, hogy az árfolyamkockázat várható alakulásának, realitásának megjelölése nem elvárás a fogyasztó felé teljesítendő tájékoztatással szemben. Ez utóbbi körbe tartozó többletinformációnak – így a fogyasztó által viselendő árfolyamkockázat nem valós vagy korlátozott jellegére közölt adatnak – csupán a szerződés egyértelmű megfogalmazásával, illetve a megfelelő tartalmú kockázatfeltáró nyilatkozattal szemben, a bennük foglalt tájékoztatást lerontó hatás tulajdonítható.

[37] Mindezeket követően hozta meg az EUB a C-51/17. számú ítéletét, amelyben kifejezetten az árfolyamkockázat viselésére vonatkozó szerződéses feltétellel összefüggésben értelmezte a fogyasztói irányelv 4. cikk (2) bekezdését. Kimondta, hogy a szerződési feltételek világos és érthető megfogalmazásának követelménye ahhoz, hogy a fogyasztók tájékozott és megalapozott döntéseket hozhassanak, magában foglalja, hogy az árfolyamkockázattal kapcsolatos feltételnek nemcsak alaki és nyelvtani szempontból, hanem a konkrét tartalom vonatkozásában is érthetőnek kell lennie a fogyasztó számára, abban az értelemben, hogy az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó ne csupán azt legyen képes felismerni, hogy a nemzeti fizetőeszköz a kölcsön nyilvántartásba vétele szerinti devizához képest leértékelődhet, hanem értékelni kell tudnia egy ilyen feltételnek a pénzügyi kötelezettségeire gyakorolt – esetlegesen jelentős – gazdasági következményeit is. A pénzügyi intézmények feladatába tartozó tájékoztatásnak ki kell terjednie a kölcsönfelvevő lakóhelye szerinti tagállam fizetőeszköze súlyos leértékelődésének és a külföldi kamatlábak emelkedésének a törlesztőrészletekre gyakorolt hatására. Mindezek közelebbről annyit jelentenek, hogy a kölcsönfelvevőnek világos tájékoztatást kell kapnia egyrészt arról, hogy a deviza alapú kölcsönszerződés aláírásával bizonyos mértékű árfolyamkockázatot vállal, amely gazdaságilag nehezen viselhetővé válhat, amennyiben az a pénznem, amelyben jövedelmét kapja, leértékelődik azon devizához képest, amelyben a kölcsönt nyújtották; másrészt fel kell hívnia a banknak a figyelmet az átváltási árfolyam lehetséges változásaira és a devizában felvett kölcsönrel összefüggő kockázatokra; végül pedig a fogyasztó számára tényleges lehetőséget kell biztosítani az összes szerződéses feltétel megismerésére.

[38] Az ügyben másodfokon eljáró bíróság álláspontjától eltérően a pénzügyi intézményeket az árfolyamkockázattal összefüggésben terhelő tájékoztatási kötelezettség tekintetében nem elvárás az árfolyamváltozás prognózisa a teljes szerződéses futamidőre előre [6/2013. PJE III.3. pontjához tartozó indokolás], és az EUB C-186/16. számú ügyben hozott ítéletéből sem olvasható ki az ítéletábra döntésében megjelenő értelmezés. Az EUB hivatkozott döntésének ügyben releváns tartalma a fogyasztói irányelv 3. cikk (1) bekezdésének értelmezése körében azt mondja ki, hogy a szerződési feltétel tisztességtelen jellegének megállapításához a bíróságoknak a szerződéskötés időpontjára vetítetten kell vizsgálni a szerződéskötés valamennyi körülményét, idetartozóan azt is, amiről a szolgáltatónak a szerződés megkötésének időpontjában tudomása lehetett és a szerződés későbbi teljesítésére kihathatott, mégpedig amiatt, mert a szerződési feltétel magában foglalhat a felek között olyan egyenlőtlenséget, amely csak a szerződés teljesítése során válik nyilvánvalóvá. Egyebekben a Bankszövetség ítéletben értékelt irata alátámasztja, hogy a pénzügyi intézmények sem látták előre a 2008-as pénzügyi, majd az azt követő gazdasági válságot és annak hatását az árfolyamváltozáson keresztül a kölcsönügyletek törlesztőrészleteire. Az I. és II. rendű alperesek ugyanakkor – a perben vizsgált, a későbbiekben részletezett kockázatfeltáró nyilatkozatokból kitűnően – felhívták a felperesek figyelmét arra, hogy az árfolyamváltozásnak kitett törlesztőrészletek összege előre nem állapítható meg. Mindebből következően a jogerős ítéletben kiemelt körülmény – az árfolyamváltozás előreláthatósága – nem hathatott ki a keresettel támadott szerződéses kikötések tisztességtelenségének megítélésére.

[39] A jogerős ítélet – az Európai Rendszerkockázati Testületnek az EUB hivatkozott döntésében háttéranyagként megjelenő, ERKT/2011/1. számú 2011. szeptember 21-i ajánlása (a továbbiakban: Ajánlás) tartalmi vizsgálata nélkül – tévesen következtetett a külföldi kamatlábak változásának elvi jelentőségére és az árfolyamkockázati tájékoztató erre

kiterjedően elvárt szükségképpen tartalmára a C-51/17. számú ítélet alapján. Az Ajánlás 1. szakasz A.1. pontja valóban tartalmazza azt a tételt – amelyet a C-51/17. számú határozat indokolása át is vesz –, miszerint a tagállamoknak ajánlott előírnia a pénzügyi intézmények számára, hogy a kölcsönfelvevőket megfelelően tájékoztassák a devizahitelezéssel járó kockázatokról, illetve hogy a tájékoztatásnak elegendőnek kell lennie ahhoz, hogy a kölcsönfelvevők tájékozott és megalapozott döntéseket hozhassanak, ki kell terjednie legalább a kölcsönfelvevő lakóhelye szerinti tagállam fizetőeszköze súlyos leértékelődésének és a külföldi kamatlábak emelkedésének a törlesztőrészletekre gyakorolt hatására. Az így megfogalmazott konkrét ajánlás egyes elemei között azonban szükséges a differenciálás, amely – magyarázatával együtt – világosan kitűnik az Ajánlás mellékletéből. A Testület a hitelminőséget rontó hatások azonosítására és elkülönítésére, különösen az árfolyam és a külföldi kamatok számlájára együttesen írható hatások felkutatására fókuszálva vizsgálta a devizahitelek kamatkockázatát és árfolyamkockázatát: vizsgálata során jól elhatárolható különbséget tett elsőként a rögzített és a lebegő árfolyamrendszert alkalmazó országok (előbbieknél a válság alatt a devizahitelezés árfolyamkockázata nem materializálódott), majd pedig a lebegő árfolyamrendszert alkalmazó országok között az egyes árazási rendszerek szerint. Megállapította, hogy a lebegő árfolyamrendszert alkalmazó országoknál attól eltérően jelentkezett a belföldi pénznem leértékelődése, hogy a különféle hitelfajtákat kínáló bankok milyen árazási rendszert alkalmaztak: amennyiben a devizalapú hitel kamatát a piaci kamatlábhoz kötötték (Ausztria, Lengyelország, Románia), – annak ellenére, hogy az euró és svájci frank kamatok csökkenése ellensúlyozta az adott ország pénzneme árfolyamának leértékelődéséből származó negatív hatásokat –, a belföldi árfolyam és a külföldi kamatlábak kölcsönhatásba kerültek. Ettől eltér a Magyarországon tapasztalt helyzet: a magyar bankok árazási gyakorlata ugyanis lehetővé teszi a lakossági hitelkamat egyoldalú meghatározását, ezzel együtt a külföldi kamatok változásának figyelmen kívül hagyását, így az emelkedő devizahitel-kamatok felerősítették az árfolyamkockázat materializálódását (egyidejűleg fellépő árfolyam- és kamatsokk) (Ajánlás melléklet II. A devizahitelezéssel járó kockázatok, II.1. a devizaárfolyam és a külföldi kamatok változásának hatása a hitelkockázatra).

[40] Az Ajánlás elvárása a belföldi árfolyam alakulása (a hazai fizetőeszköz leértékelődése) mellett a külföldi kamatláb-emelkedés hatására kiterjedő tájékoztatást illetően alapvetően ott, azokkal a tagállamokkal szemben értelmezhető, amelyek esetében a belföldi árfolyam és a külföldi kamatlábak kölcsönhatása – a bankok egyedi és egyoldalú kamatmeghatározása helyett a kizárólag a piaci kamatlábhoz kötöttség miatt – felmerülhet.

[41] Az előzőekben ismertetett követelményrendszernek a felperesek keresetével támadott szerződéses feltételre konkretizált alkalmazása körében hangsúlyozza a Kúria, hogy a felperesek az árfolyamkockázat viseléséről nem egyedül és első ízben az aláírt kölcsönszerződések vizsgált pontjaiból (V.4., illetve V.5.) szereztek tudomást, hanem az az I-II. rendű alperesektől már a szerződéskötéseket megelőzően tájékoztatást tartalmazó iratot kaptak az árfolyamkockázat mibenlétéről, az általuk aláírt – az alábbiakban részletesen elemzett – kockázatfeltáró nyilatkozatok szerint.

[42] A szerződési feltételek világos és érthető jellegéhez alapvető jelentőségű – de nem egyedülként érvényesülő – alaki, nyelvtani szempontból elvárt érthetőséggel kapcsolatban megállapítható, hogy mind a kockázatfeltáró nyilatkozat, mind pedig a vizsgált V.4., illetve V.5. szerződéses pontok – szerkezeti elhelyezésükből, valamint megszövegezésükből adódóan – áttekinthető szerkezetben, egyértelműen azonosítható és értékelésre alkalmas, érthető

tartalommal jelentek meg a fogyasztó számára. A perbeli esetben az alaki szempontú érthetőség elvárása ezáltal nem sérült.

[43] Az I-II. rendű alperesek által alkalmazott megoldás – a külön okiratba foglalt kockázatfeltáró nyilatkozattal a fogyasztók előtt a szerződéskötést megelőzően feltárt és megismertetett ügyleti kockázatokra, majd a fogyasztók ezt követő, a szerződés megkötésével egyidejű nyilatkozatával a korlátlan árfolyamkockázat viseléséről – a szerződéskötés következményeinek kellő idejű megismerhetőségét biztosította, ahogy arra vonatkozó elvárását az EUB is következetesen megfogalmazta korábban vizsgált ítéleteiben.

[44] A felperesek részéről az első kölcsönszerződés megkötését megelőzően aláírt kockázatfeltáró nyilatkozat vizsgálatával megállapítható, hogy az irat szemléltető, a forint árfolyamának a szerződésben kikötött devizához képest lehetséges változására részletes és informatív szöveges magyarázatot adott a devizaalapú kölcsönügyletekben rejlő – a forintügyletektől eltérő – kockázatokra, egyben a svájci frank alapú kölcsönügyleteknek az euró alapú ügyleteket is meghaladó kockázataira. A vizsgált kockázatfeltáró nyilatkozat első két bekezdése – összevetésüket kellően szolgáló alakban, egymást követően, de két külön bekezdésben – hangsúlyozottan szerepeltette a devizaalapú kölcsön kockázatának alapvető okát: a forintban igényelt, de devizában nyilvántartott kölcsön forintban történő folyósítását az I. rendű alperesnek a folyósítás napján érvényes deviza vételi árfolyamán, illetve a kölcsön forintban történő törlesztését az I. rendű alperesnek az egyes törlesztések esedékességének napját megelőző napon érvényes deviza eladási árfolyamán. Ezt követően emelte ki az irat a szerződésben rögzített devizaárfolyammal kapcsolatban, hogy az „napról napra változik”, – míg euró esetében meghatározott 15 %-os sávon belül, addig – a svájci frank esetében „bármilyen irányban és bármilyen mértékben”, ebből következik, hogy az „esedékesség napján megfizetendő törlesztőrészlet forintösszege előre nem állapítható meg”, amennyiben „a folyósítás napján érvényes árfolyamhoz képest a forint árfolyama gyengül, a devizában megállapított törlesztőrészletek forintban megfizetendő ellenértéke akár jelentős mértékben is emelkedhet”. Hangsúlyozta az irat az adósok kötelezettségeként, hogy a szerződésben szereplő devizanem „állandó változására” tekintettel a kölcsön törlesztéséül szolgáló lakossági folyószámlán kötelesek az esedékesség időpontjában az aktuális törlesztőrészlet bank általi beszedéséhez elegendő forintösszeget tartani. A felperesek ezt követően tettek külön nyilatkozatot az irat végén arról, hogy az árfolyamváltozásokból eredő kockázat jellegét megértették, a devizában nyilvántartott kölcsön folyósítását kérik, a felmerülő kockázatot viselik.

[45] A jogerős ítéletben rögzítettekkel ellentétben, a második kölcsönszerződés aláírását megelőző kockázatfeltáró nyilatkozat az előzőeken túlmenően tartalmazta továbbá, hogy fix törlesztőrészlettel nyújtott devizahitelek esetén – amennyiben a fix törlesztőrészlet periódus alkalmazásának tartamán belül az esedékességi időpontokban alkalmazott deviza eladási árfolyama eltér a kölcsönszerzőében rögzített, illetve az egyes fix törlesztőrészletek megállapításához alkalmazott mértéktől – a törlesztő összegben a tőke és a hiteldíj egymáshoz viszonyított aránya megváltozik. Ha a bank által alkalmazott deviza eladási árfolyamának változása miatt a havi törlesztőrészlet csak a hiteldíj egy részének megfizetésére elegendő, a hiteldíj fennmaradó része a tőke összegét növeli. Az árfolyam előzőekben részletezett, a fix törlesztőrészlet fizetése alatt bekövetkező kedvezőtlen változását az I. rendű alperes a fix törlesztőrészlet periódus lejártával, az új törlesztőrészlet összegében érvényesíti. Vagyis az árfolyamváltozás hatásaira az új törlesztőrészlet összege jelentősen emelkedhet az eredeti, fix törlesztőrészlet összegéhez képest.

[46] A fentieken túl külön-külön pontokban kitért a második kockázatfeltáró nyilatkozat – az I. rendű alperes által a fix törlesztőrészlet periódus alkalmazásának tartamán belül érvényesített kamat és kezelési költség változásokon, a devizanem-váltással járó kockázaton, a forintban nyilvántartott lakáspénztári megtakarítás törlesztéskor figyelembe vett deviza ellenértékén túl – az árfolyamváltozások következtében fennálló aktuális kölcsöntartozás és a bejegyzett jelzálogjog egymáshoz viszonyított arányának alakulása miatt az adósok további kötelezettségére: amennyiben a jelzett arányszám a 86%-ot meghaladja, az adósok kötelesek a II. rendű alperes felszólítására pótfedezet bevonásáról gondoskodni, avagy megfelelő mértékű előtörlesztést teljesíteni, ellenkező esetben a II. rendű alperes a szerződést felmondhatja, ami az adósok teljes tartozását egyösszegben esedékessé teheti.

[47] A felek között – a már ismertetett tartalommal – megkötött devizaalapú kölcsönszerződések utaltak a kirovó és a lerovó pénznem eltérésére: a forintösszegben meghatározott finanszírozási igény alapján svájci frankban meghatározott kölcsönösszegre, egyúttal a folyósítás és a törlesztések pénznemeként egyaránt a forintban történő teljesítésre.

[48] Mindezeket követően szól a keresettel támadott első kölcsönszerződés V.4. és azzal egyezően a második kölcsönszerződés V.5. pontja a felperesek megtett nyilatkozatát arról, hogy adósként tudomásul vették, a forint/deviza árfolyam piaci mozgásából adódóan felmerül a veszteség kockázata; nyilatkoztak tudomásukról miszerint a „szerződés futamideje alatt” a folyósítás napján érvényes és az I. rendű alperes által alkalmazott forint/deviza árfolyamhoz képest a forint árfolyamának gyengülésével a devizában megállapított törlesztőrészletek forintban megfizetendő ellenértéke „akár jelentős mértékben is” emelkedhet, „amely kockázat vagyoni kihatásait teljes mértékben” ők viselik, az árfolyamváltozásból eredő veszteség lehetőségét gondos megfontolás tárgyává tették és fizetési képességüknek megfelelően mérlegelték.

[49] A felek közti kölcsönszerződések ismertetett kikötései, valamint a szerződéskötések előtt aláírt kockázatfeltáró nyilatkozatok együttesen meghatározott tartalma alapján a felperesek – az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó mércéjén keresztül – nemcsak azt vehették számításba, hogy a perbeli kölcsönszerződéshez kapcsolódik árfolyamkockázat, de fel kellett ismerjék annak konkrét lényegét, mibenlétét, a fizetési kötelezettségükre gyakorolt hatását, továbbá azt, hogy kockázatviselésüknek nincs felső határa, az korlátlan. A korlátlan árfolyamkockázat viselésére vonatkozóan az I-II. rendű alperesek részéről nyújtott tájékoztatás teljesítette a világos és érthető megfogalmazás, illetve az átláthatóság követelményét, ebből következően nem volt megállapítható a keresettel támadott főszolgáltatást megállapító szerződéses kikötések tisztességtelensége [rPtk. 209. §].

[50] A kifejtettek értelmében a Kúria az rPp. 275. § (4) bekezdése alapján a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.

Záró rész

[51] Az eredményes felülvizsgálati kérelem alapján a felperesek az rPp. 270. § (1) bekezdése folytán alkalmazandó rPp. 78. § (1) bekezdése és a 82. § (1) bekezdése szerint egyetemlegesen kötelesek megfizetni az I. és II. rendű alpereseknek – az elsőfokú ítéletben írt elsőfokú perköltségen felül – az általuk megfizetett 70.000 Ft felülvizsgálati eljárási illetéket, valamint a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (3), (5) és (6) bekezdése alapján a kifejtett tevékenységgel arányban, áfával növelten meghatározott 127.000 Ft másodfokú perköltséget és további 25.400 Ft felülvizsgálati eljárási költséget. A felperesek kötelesek továbbá megfizetni az illetékfeljegyzési jogukra tekintettel le nem rótt – a kereseti kérelmek szerint fennállóként megállapítani kért tartozás és az alperesek nyilvántartása szerint a felmondáskor fennálló tartozás különbözetének együttes összege alapján számított illetékalap (3.214.977 + 1.708.916 Ft) után – a fellebbezési eljárási illetéket is az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény 59. § (1) bekezdése, 74. § (3) bekezdése és a 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 13. § (2) bekezdése szerint.

[52] A Kúria a felülvizsgálati kérelmet az rPp. 274. § (1) bekezdése alapján tárgyaláson bírálta el.

Budapest, 2021. május 11.

Dr. Farkas Attila a tanács elnöke, Dr. Gáspár Mónika előadó bíró, Dr. Csőke
Andrea bíró

A kiadmány hitelül: